

הרצל בתקשורת

דוח תקופתי (מאי 2021)

מאת ד"ר אנטון ברקובסקי

בעיתונות

על רקע ההפגנות נגד אי העמדה לדין בצרפת של הרוצח המוסלמי של שרה חלימי, ולנוכח שאר אירועים אנטישמיים שבצרפת וחוסר היכולת של השלטונות להתמודד איתם, קרא בן סטון להגברת העלייה ארצה של יהודי צרפת. בתור רקע היסטורי לאנטישמיות הצרפתית ובתור דוגמה לפתרון המוצא, נזכר המחבר בפרשת דרייפוס ובהשפעתה על הרצל וקידום חזונו הציוני.¹

ב"מקור ראשון" פורסם הראיון עם סמנכ"ל הסוכנות היהודית - יהודה סטון. לצד שבחים לסוכנות (בין היתר בגין קידום העלייה על רקע מגפת "הקורונה" וסיוע שהעניק הארגון לא רק לעולים חדשים), פרס סטון את הישגיה ההיסטוריים ופירט את תוכניותיה לעתיד. המראיין ציין כי זיהה על שולחנו של סטון שלוש תמונות. לצד זו המתעדת מעבר של משפחתו מתקופת עלייתם וזו של צילום תעודת הקליטה, היתה שם תמונתו של סבא-רבא של סטון "שהיה במפלגה עם הרצל בקונגרס הציוני הראשון".²

ב"ידיעות אחרונות" כתבו בהרחבה על האטרקציות ודברי הימים של שכונת הטמפלרים בחיפה, על מקימה (פריץ קלר), על קשריהם של התושבים הגרמנים שלה עם ארץ האם, על עזיבתם ועל אכלוסה על ידי עולים מגרמניה בשנות ה-30... בין היתר ציין המחבר את יחסו האוהד של הרצל כלפי "העיר המודרנית שיש בה גם הר וגם ים", וזאת למרות שלא התמזל לחוזה המדינה לבקר בחיפה.³

דוד קרויאנקר עשה מסע בעקבות ירושלים של עמוס עוז, כפי שהיא באה לידי ביטוי בכתביו של הסופר. לצד פריסת דעותיו הפוליטיות של עוז, ציין הכותב כי תיאר עוז את התפתחותה האורבאנית של ירושלים העתידית בנימה ספק-רצינית-סקפטית, ברוח חלומות האוטופיה ההרצליאנית של "אלטנוילנד". לטענתו, ייחל עוז לירושלים קטנות: לימים שבהם ניתן יהיה "לוותר על ירושלים של מעלה לטובת ירושלים של מוסררה והקטמונים, לוותר על ישועה המשיחית... לאו דווקא התגשמות מפוארת של חזון הנביאים... אלא עיר במידת אדם".⁴

מוסד הרצל לחקר הציונות באוניברסיטת חיפה הוציא לאור את ספרו של יצחק פס "מורשת לחי": ישראל אלדד, נתן ילין-מור והמערכה על הזהות, ההיסטוריה והזיכרון". על סמך תכניו, תוארו בכתבה ב"הארץ" היחסים המורכבים שבין שני מפקדי הלח"י האלה, מעת המאבק בבריטים ועד להתכתשויות בכנסת ישראל.⁵

¹ Stone, Ben. Injustices for French Jews from Dreyfus to Halimi make the case for aliyah. *The Jerusalem Post* (2.5.2021), p. 10.

² כהנא, אילת. במובן מסוים, הקורונה הייתה הזדמנות מדהימה. *מקור ראשון - מוספים מיוחדים* (7.5.2021), עמ' 26-28.

³ שוורץ, אמיר. מהיער השחור להר הירוק. *ידיעות אחרונות - מסלול* (3.5.2021), עמ' 4-5.

⁴ קרויאנקר, דוד. מצבת קברו של עמוס עוז היא היחידה הפונה מזרחה, לירושלים. *הארץ* (7.5.2021), עמ' 2.

⁵ ויץ, יחיעם. הלח"י הימנית, הלח"י השמאלית. *הארץ-גלריה* (7.5.2021), עמ' 56-57.

אחת השאלות בחידה של "מקור ראשון" התייחסה לשתי הדמויות שנפגשו ליד מקווה ישראל ב-28 לאוקטובר 1898 הרצל וקיסר גרמניה וילהלם השני.⁶

על רקע חגיגת "יום ירושלים" ציין יעקב חגואל, יו"ר ההסתדרות הציונית העולמית, את ההישגים שהגיעה אליהם העיר שחברה ליחדיו, וזאת למרות הניסיונות של כוחות קיצוניים לטשטש את ההיסטוריה היהודית של העיר ולפגוע בה ובתושביה. חגואל ציטט מ"אלטנוילנד" והדגיש את חזונו של הרצל לגבי ירושלים שהתגשם לא רק באוטופיה: ירושלים שבתוך החומות משתלבת עם ירושלים שונה, מתחדשת, חברתית ומודרנית.⁷

ד"ר סראז' אסי ניתח את הזיקה ואת התביעות של התנועה הציונית לירושלים. בין היתר, תוך אזכור של הקונגרס הציוני הראשון והציטוטים מ"אלטנוילנד" של הרצל, ניסה להוכיח הכותב כי חוזה המדינה סלד מהעיר, לא קיווה שהיא תהיה בירת מדינת היהודים העתידית ואף לראשונה בהיסטוריה המודרנית סיפק לגיטימיות להיותה מוזיאון ו"עיר בינלאומית".⁸

בן דרור ימיני תיאר את הפרעות שארגנו כוחות קיצוניים בערים המעורבות. הכותב גינה את שריפת בתי הכנסת בלוד, הלינץ' בבת ים וביפו, הדגיש את היותם של כוחות שפויים משני צדי הסכסוך, קרא להמשך הדו-קיום וסיים את כתבתו במילים הבאות: "החוזים המובילים של מדינת היהודים, מתיאודור הרצל ("אלטנוילנד") ועד יעקב ז'ק בכר ("אנטי-גויות בציון"), כתבו אוטופיות על המדינה שתקום. הם כתבו גם על המיעוט הגזעני שיהיה במדינה. אצל שניהם - מדינת היהודים מצליחה למגר את הגזענות... משום שאם לא נמגר את הגזענות, היא תמגר אותנו".⁹

כתבת שבחים לכבוד הח"כ עמיחי שיקלי הופיעה ב"אינדקס העמק והגליל - עפולה". לצד פירוט עשייה רבה למען הגליל, קידום חינוך וחיזוק הפריפריות, הודגש כי שיקלי "נשען במהות הווייתו ועשייתו על מנהיגי הציונות כמו הרצל, הס, סירקין, בורוכוב, ברל כצנלסון ויגאל אלון ועל אנשי רוח מיתולוגיים כמו ברנר, ביאליק וחיים גוריי".¹⁰

בעיתון בשפה הרוסית "Echo" הקדישו כתבה היסטורית הסוקרת את הופעתו של "מגן דוד" והשימוש בסמל הזה בתרבויות ובתקופות שונות. בין היתר צוין כי "ב-1897 הציע הרצל העומד בראש התנועה הציונית להשתמש בכוכב בעל שישה צלעות בתור סמל של העם היהודי".¹¹

על רקע המבצע "מגן החומות", יצא יצחק פלדמן נגד איש התקשורת ברק רביד ודומיו שלטענתו מסווים את מגמתיותם וטעויותיהם בכך שהם לכאורה מזוהים עם השמאל הפוליטי. ובפועל רק מביישים אותו. את כתבתו התחיל פלדמן ברקע היסטורי על מארק טווין - עיתונאי וסופר מוכשר, שביקר בארץ והתרשם מהשימון והנכשלות שלה, שאחר כך נסע לווינה והכיר שם את הרצל, נחשף לרעיון הציוני ופרסם את כתבתו התומכת בעם יהודי; וזאת לצד הערות עוקצניות של טווין בכל הנוגע לקידום הרעיון של יסוד המדינה "על ידי ריכוז כזה

⁶ צוראל, דוד. שאלות. מקור ראשון - שבת (7.5.2021), עמ' 2, 23.

⁷ חגואל, יעקב. כי אחת היא. מעריב - המגזין (10.5.2021), עמ' 2.

⁸ Assi, Seraj. How Israel invented its exclusive claim over Jerusalem. *Haaretz* (11.5.2021), p. 5.

⁹ ימיני, בן דרור. בין לוד לקישינב. ידיעות אחרונות - שבועות (16.5.2021), עמ' 8-10.

¹⁰ שיקלי בין ימין לשמאל. אינדקס העמק והגליל - עפולה (16.5.2021), עמ' 18.

¹¹ מהי ההיסטוריה של המגן דוד אדום: מאיפה הופיע? מתי אוזכר לראשונה? *Echo* (16.5.2021), עמ' 20-21. (רוסית)

של המוחות הערמומיים... לא טוב להניח לעם הזה לגלות את כוחו. אילו ידעו הסוסים מה כוחם, לא היינו רוכבים עליהם לעולם".¹²

הקשר המורכב שבין העם היהודי לארץ, גלות ולמדינה, על רוב ההקשרים הפילוסופיים והגשמיים שלהם נחשף בראיון עם נתניאל אלינסון - מחברו של הספר "קיצור תולדות הישראליות". הראיון והספר דשנים בציטוטים של הרצל ולכאורה מרמזים על כך שחוויה המדינה וממשיכי דרכו ידעו מראש על חוסנו של העם ושל המדינה שהקים.¹³

כתבה המוקדשת לעיר באזל והאטרקציות התיירותיות שלה הופיעה בעיתון בשפה הרוסית "נובוסטי נידילי-ורמיה נובוסטיי". בין היתר צוין שבעיר אירע הקונגרס הציוני הראשון שארגן הרצל, וצוטטה אמירתו המפורסמת: "בבאזל יסדתי את מדינת היהודים".¹⁴

הפרק הנוסף של הקומיקס הסוקר את הרפתקאותיו של הרצל פורסם בכתב העת "אותיות וילדים".¹⁵

¹² פלדמן, יצחק. איך אומרים בוגד באנגלית: בקהילה - חדשות (20.5.2021), עמ' 22-23.

¹³ אלדד, קרני. הקשר שלנו לארץ הזאת הוא בכלל לא טבעי. ישראל היום! - השבוע (21.5.2021), עמ' 20-21.

¹⁴ פראנק, בן. באזל - הלב היהודי של שוויץ. נובוסטי נידילי-ורמיה נובוסטיי (27.5.2021), עמ' 2. (רוסית)

¹⁵ הרצל. פרק 23. אותיות וילדים (27.5.2021), עמ' 18-19.